

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

I kamp om historien

113442

To forskjellige verdener møttes, to historieoppfatninger sto mot hverandre, men bare en gnistret det. Noen «vinner» fikk ikke historikerdebatten på Studentsenteret i går, men det må være lov å mene at også Hans Fredrik Dahl hadde noen viktige poeng.

TEKST: JAN H. LANDRO
FOTO: KNUST STRAND

Spørsmålet om den kontroversielle historikeren David Irvings troverdighet og Dahls rosende omtale av hans kildekritiske virksomhet, ble aldri noe hovedtema. Viktigere var spørsmål som disse: Kan Europas unnfallenhet for de massedrap, massevoldtekter og den etniske rensning som foregikk i Bosnia og Kroatia etter 1991, forklares med defekter i nasjonalsosialistisk forskning eller formidlingen av de historiske erfaringer fra nazitiden? Og: Hvilke konsekvenser har det fått for vår forståelse av nazitiden at det tolkningsmønster Nürnbergtribunalet la til grunn, lenge var helt enerådende i den allminnelige, historiske bevissthet – og at det var preget av at en av de dømmende parter (Sovjet) selv hadde begått massive menneskerettsforbrytelser som da ble helt fortiet?

Moralsk fistel

Sistnevnte spørsmål fikk under debatten filosofen David Doublet til å gå i moralsk fistel med spørsmål om hvorvidt Dahl underkjente Nürnbergdomstolens legitimitet. Straks Dahl hadde forsikret at så ikke var tilfelle, sank temperaturen adskillige hakk.

Kanskje snakket de ikke om helt det samme, Odd-Bjørn Fure og Dahl. For Fure var forholdet

europesk passivitet på Balkan det altoverskyggende. Dahl behandlet fortolkningen av hendelsene rundt nazismen og andre verdenskrig. Men i sum ga de to kampanjene, godt «sekundert» av Nils Rune Langeland, ekspert på den tyske historikerstriden i 1986-87, viktige perspektiver på forståelsen av hele vår krigs- og etterkrigshistorie. Faghistorikere kan nok dette fra før, men det hadde likevel vært greit om noen flere av de ansatte ved Historisk institutt hadde umaket seg bort til Studentsenteret i går kveld.

Vi hadde nok kunnskaper om nasjonalsosialismens voldseksser til å være fullstendig klar over gjentakelsesfaren, mente Odd-Bjørn Fure. Likevel oppviste regjeringer, internasjonale organisasjoner og enkeltmennesker en passivitet som får ham til å snakke om «et sivilisasjonssammenbrudd på Balkan og en allmenn europeisk sivilisasjonskrise».

Sivilisasjonssammenbrudd

Fure mente å se svakheter ved forskningen og kunnskapen som basis for mobilisering mot sivilisasjonsforvitringen på Balkan. Hvorvidt det også er tale om svakheter ved formidlingen av historisk kunnskap om nazismen, hadde han ikke noen kvalifisert oppfatning om.

Fire forhold pekte han på som medvirkende til at den europeiske samfunnsbevissthet i årene 1991-1995 ikke gav grunnlag for engasjement mot sivilisasjonssammenbruddet på Balkan:

■ Åpenbare problemer med å identifisere og diagnostisere fenomener. Her kunne både historievitenskapen og de historisk orienterte samfunnsvitenskaper hatt mer å bidra med.

■ Betydningen for vår likegyldighet av at det var muslimer som i første rekke utgjorde ofrene.

■ Det problematiske for våre tradisjonelle tenkemåter ved at fattige, utviklede Serbia ble til-

TO HISTORIESYN stod mot hverandre da Odd-Bjørn Fure og

■ Dyptgripende problemer innen den europeiske, politiske orden. Gamle stormakter kom i forgrunnen, og både Storbritannia og Frankrike sto frem som representanter ikke for menneskeretter og sivilisatoriske normer, men for «tradisjonelle, nakne maktinteresser».

«Svekker vår kritiske årvåkenhet»

Som en konklusjon kritiserte han Hans Fredrik Dahl for å bryte ned vår kritiske årvåkenhet – ved at han gir støtte til personer som forfalsker nazismens historie samt minimaliserer og relativiserer det nazistiske barbari. Det svekker vår evne til å registrere og identifisere likeartede fenomener i samtid og fremtid.

– Nei, svarer Dahl, – jeg relativiserer ikke i betydningen «banalisere» og jeg normaliserer så absolutt ikke nazistenes uhyrlige menneskerettsbrudd. Men jeg relaterer, jeg ser ting i sammenheng og setter fenomener opp mot hverandre.

Utgangspunktet hans var Nürnbergdomstolens virksom-

langt på vei rettferdige en triumf for angrepspraksis. Men noe av problemene for rettens blematiske: at Tyskland alene var skyldig i forsvarsbrudd på folkeskerett og – som – at ingen av de andre har begått overtrettsprinsipper som kan sammenlignes med lands og nazismens slikt forekom, var provosert av Tysklands dug i forsvarskampen. Følgelig kunne enhver befattning med menneskerettsbruddet som uvesentlig sant.

To terroristiske diktaturer

Når sovjetstyret tapte historisk betydning de siste tiårs avstempet. For den allierte solidariske diktatur som påvist seg verre enn

TO HISTORIESYN stod mot hverandre da Odd-Bjørn Fure og Hans Fredrik Dahl møttes i Studentsenteret i går kveld.

■ Dyptgripende problemer innen den europeiske, politiske orden. Gamle stormakter kom i forgrunnen, og både Storbritannia og Frankrike sto frem som representanter ikke for menneskeretter og sivilisatoriske normer, men for «tradisjonelle, nakne maktinteresser».

«Svekker vår kritiske årvåkenhet»

Som en konklusjon kritiserte han Hans Fredrik Dahl for å bryte ned vår kritiske årvåkenhet – ved at han gir støtte til personer som forfalsker nazismens historie samt minimaliserer og relativiserer det nazistiske barbari. Det svekker vår evne til å registrere og identifisere likeartede fenomener i samtid og fremtid.

– Nei, svarte Dahl, – jeg relativiserer ikke i betydningen «banalisere». Og jeg normaliserer så absolutt ikke nazistenes uhyrlige menneskerettsbrudd. Men jeg relaterer, jeg ser ting i sammenheng og setter fenomener opp mot hverandre.

Utgangspunktet hans var Nürnbergdomstolens virksomhet, som han karakteriserte som

langt på vei rettfærdig og rimelig, en triumf for angelsaksisk domspraksis. Men noen av forutsetningene for rettens virke var problematiske: at Tyskland bar all skyld for krigen alene, at Tyskland alene var skyldig i alle krigens brudd på folkerett og menneskerett og – som følge av dette – at ingen av de allierte makter har begått overtredelser av slike rettsprinsipper som på noe punkt kan sammenlignes med Tysklands og nazismens. I den grad slikt forekom, var det bare fremprovosert av Tyskland og nødvendig i forsvarskampen mot fascismen. Følgelig kunne man definere enhver befåtning med egne menneskerettsbrudd under krigen som uvesentlig eller uinteressant.

To terroristiske diktatur

Når sovjetsystemet så dramatisk tapte historisk legitimitet etter de siste tiårs avsløringer, måtte det også påvirke «Nürnbergssystemet». For demokratiet og de allierte solidariserer seg med et diktatur som på mange måter har vist seg verre enn Hitlers, hevder Dahl, men dette ble legitimert

ved rettsoppgjøret. Og da kan ikke lenger det syn opprettholdes at krigen var en demokratienes rettfærdige forsvar mot diktaturet, eller at egne menneskerettsbrudd en gang for alle må ansees legitime.

Vi hadde med to terroristiske diktatur å gjøre, ikke bare ett, fremholdt Dahl og manet til saklighet, toleranse, argumentasjon og pluralisme. Og innenfor en slik sammenheng leverte han et forsvar for kontroversielle historikere som David Irving. Det noen av dem har felles, er at de utfordrer Nürnberg-synet og den allierte historieoppfatning med nytt stoff og nye synspunkter.

– Etter min mening bør alle være velkomne, for de har alle noe interessant å si.

n

et på Balkan
gende. Dahl
ingen av hen-
smen og andre
sum ga de to
t «sekundert»
geland, ekspert
orikerstriden i
perspektiver på
e vår krigs- og
Faghistoriker-
tra for, men det
t greit om noen
e ved Historisk
maket seg bort
t i går kveld.

kunnskaper om
ens voldsekse-
stendig klar over
mente Odd-
kevel oppviste
nasjonale orga-
eltmennesker en
ham til å snak-
sasjonssammen-
og en allmenn
sjonskrise».

menbrudd

e svakheter ved
kunnskapen som
ering mot sivil-
en på Balkan.
så er tale om
ormidlingen av
p om nazismen,
noen kvalifisert

kte han på som
t den europeis-
sthet i årene
av grunnlag for
t sivilisasjons-
å Balkan:

oblemer med å
diagnostisere
kunne både his-
og de historisk
nnsvitenskaper
ned.

for vår likegyl-
r muslimer som
orde ofrene.

atiske for våre
emåter ved at
e Serbia ble til-